

Bencillik

Gönderen Kadir Hatipoglu - Aralık 09 2021 19:46:38

bendeki bilgiden dolayı verilmiştir.”[\[3\]](#) sözleriyle karşılık veriyordu. Bu büyüklük hissi onu, daha önce kendisine tâbi olduğu Hz. Musa'yı ve Hz. Harun'u kıskanmaya ve onlara karşı gelmeye yönettü.Kârûn, Firavun gibi onları yalanlamayı tercih etti. Hz. Musa'nın insanlara mallarından zekât vermeleri gerektiğini bildirmesi, onun için, bardağı taşıran son damla oldu. Zenginliğini kimseyle paylaşmaya niyeti olmayan Kârûn, halkı kıskırtmakla kalmadı, herkesin içinde Hz. Musa'ya zina iftirasında bulunması için bir fahişe kiraladı. Bu çirkin suçlamayla insanlar arasında küçük düşen Hz. Musa, Allah'alığındı. Daha sonra da kadının gerçekleri itiraf etmesiyle temize çktı. Allah'ın ihsan ettiği nimetlerle şımararak nefsinin esiri olan, mağrur ve bencil Kârûn ise, Âlemlerin Rabbi tarafından, övündüğü servetiyle beraber yerin dibine geçirildi.[\[4\]](#) Bencillik Nedir?: Bencillik, kişinin sadece kendi çıkarlarını düşünmesidir. Bencil insan, sadece kendi nefsinı düşünür ve kendi mutluluğunu önemser; diğerlerinin huzurunu ve mutluluğunu umursamaz. Hayatın merkezine kendisini koyan bencil kişi, etrafındaki her şeyi ve herkesi kendi yararına kullanma çabası içine girerek çıarcı bir tutum sergiler. 'Bencillik' Arapçada “enâniyet” kelimesiyle ifade edilmektedir. Kur'ân-ı Kerîm'inindiği dönemde Arap dilinde bu kelime günümüzdeki kullanımıyla bilinmediği için âyet ve hadislerde yer almamakta, ancak kişiyi enâniyetten uzaklaştırmaya yönelik tavsiyeler ve uyarılar âyet ve hadislerde oldukçaça geniş yer tutmaktadır. İnananların bir bütünün parçaları gibi birbirine kenetlenmiş olarak kardeşçe yaşamاسını öngören İslâm dini, yalnızca kendi hayatını düşünmek, çıkarlarının peşinde koşarak vurdumduymaz davranışmak, diğer canlı ve cansız varlıkların farkında olmamak gibi bencil tutumları kesinlikle tasvip etmemiştir. Kur'ân-ı Kerîm'de, #1608;َاُحْضِرَتِ الْاَنْفُسُ الشُّحَّ “Nefisler kıskançliğa ve bencil tutkulara hazır (elverişli) kılınmıştır.”[\[5\]](#) buyrularak bencilliğin, insanın yaratılışından kaynaklandığı belirtilmiştir. Bununla birlikte Allah'a itaat edip, O'nun rızasını kazanmak için harcamada bulunan, nefsinin bencil tutkularından, hırslarından ve cimriliğinden korunan kişinin kurtuluşa ereceği müjdelenerek bu kötü huydan korunmanın gereği vurgulanmıştır. Zira Hz. Peygamber, #1608;َالَّذِى #1606;َفْسُ #1605;ُحَمَّدٍ #1576;ِيَدِهِ لاَ #1610;ُؤْمِنُ #1571;َحَدُكُمْ #1581;َتَّى #1610;ُحِبَّ #1604;أَخِيهِ مَا #1610;ُحِبُّ #1604;ِنَفْسِهِ #1605;ِنَ #1575;لْخَيْرِ “Bu canı bu tende tutan (Allah)a yemin ederim ki bir kişi hayır namına kendisi için istedığını, Müslüman kardeşi için de istemedikçe iman etmiş olmaz.”[\[6\]](#)

sözüylebencilliğin karşısındaki diğer kâmliğinin imanının bir göstergesi olduğunu ifade etmiştir. Bencillik ile İlgili Kavramlar: Bencillik İslâm literatüründe daha çok kibir (büyüklenme), ucb (kendini beğenme), fahr (övünme), buhl (cimrililik) ve suhh (pintilik) gibi kavramlarda ifadesini bulmaktadır. Zira bu özellikler bencillliğin hem sebebi hem de sonucudur. Bencil İnsanın Ruh Hali: Bencil insan, dünyadaki en önemli varlığın kendisi olduğunu düşünür, dolayısıyla diğer insanlardan üstün olduğu hissine kapılır ve kalbi kibirle dolar. Engel olunmadığında bu kibir duygusu öyolesine gelişir ki, tıpkı Firavun gibi, kendisini Allah'a muhtaçgörmemeye ve hakkı yalanlamaya başlar. Hâlbuki Rabbi, zayıf tabiatlı olarak yaratılan insana, وَلَاتَمْشِ فِيالْاَرْضِمَرَحًااِنَّكَلَنْتَخْرِقَالْاَبْلُغَالْجِبَالَطُولًا“Yeryüzünde böbürlenerek yürüme.

Çünkü sen yeri asla yaramazsun, boyca da dağlara asla erişemezsün.”[\[7\]](#) buyurarakâcizliğini idrak etmesi vetevazu ile hareket etmesi gerektiğini bildirmiştir. Peygamber Efendimiz de kibri, “hakkı inkâr ve insanları tahlir”; olarak nitelendirmiş ve kalbinde zerre kadar kibir olan kimsenin cennete giremeyeceğini söyemiştir. Nitekim bir defasında ashâbına şöyle hitap etmiştir: أَلاَأُخْبِرُكُمْ بِأَهْلِالْجَنَّنَّةِ ،كُلُّضَعِيفٍمُتَضَاعِفٍ،لَوْأَقْسَمَعَلَىاللَّهِلأَبَرَّهُ ، “Size cennetlikleri bildireyim mi? Her alçakgönüllü, zayıf kimsedir. Şayet o Allah adına yemin etse, Allah onu yemininde haklı çıkarır. Size cehennemlikleri haber vereyim mi?Kaba, bencil ve büyüklük taslayan herkes.”[\[8\]](#) Bencil insan paylaşmaya açık değildir. Elindekilerle yetinmez, hep daha fazlasını isteyerek hırsına yenik düşer, açgözlü ve tamahkâr biri oluverir. Şeytanın kendilerini fakirlikle korkuttuğu bencil kimseler, 22 sahip olduğularını bir başkasıyla paylaşmak istemez, cimrileşir. Kendisinden daha mutlu, daha zengin, daha başarılı, daha sağlıklı birilerinin varlığına tahammül edemez hâle gelir, onlara sahip oldukları bu özellikleri nedeniyle kin gütmeye başlar. Kin ve nefretin hâkim olduğu bir kalpte ise güzel duygular, ahlâkî erdemler gelişmeye fırsat bulamaz. Allah Teâlâ, لَنْتَنَالُوا

الْبِرَّ
حَتّٰى
تُنْفِقُوا
مِمَّا
تُحِبُّونَ
”Sevdığınız şeylerden Allah yolunda harcamadık“
a iyiliğe asla
erişemezsiniz.^[9] buyurarak bu hususa dikkat çekmiş, Allah yolunda
harcamak yerine mallarını kendine saklayıp biriktirenler için elem dolu bir azap olduğunu
hatırlatmıştır. شَرُّ مَا
فِى رَجُلٍ
شُحٌّ
هَالِعٌ
وَجُبْنٌ
خَالِعٌ ”İnsanda bulunan
huyların en kötüsü, aşırı cimrilik ve şiddetli korkaklıktır.“^[10] buyuran
Peygamberimiz de ashâbına daima mallarını Allah'ın rızasını kazanma uğruna harcamayı,
sadaka vermeyi ve hediyeleşmeyi öğütleyerek onları paylaşmaya,
yardımlaşmaya ve böylece bencilce duygularını kontrol altına almaya teşvik etmiştir.
Bencilliğin en önemli sonuçlardan biri olan cimriliğin geçmiş milletlerin
helâkine sebep olduğunu, insanların birbirlerinin kanını dökmesine ve haramları
helâl saymasına yol açtiğini vurgulayan Resûlullah (sav), bu kötü
tutumdan sakınılması gerektiğini belirtmiş ve cimrilik yaparak biriktirilen malın insana fayda
vermeyeceğini şu sözleriyle dile getirmiştir:
يَقُولُ
ابْنُ آدَمَ
مَالِى
مَالِى - قَالَ -
وَهَلْ لَكَ
يَا ابْنَ
آدَمَ مِنْ
مَالِكَ
إِلاَّ مَا
أَكَلْتَ
فَأَفْنَيْتَ
أَوْ
لَبِسْتَ
فَأَبْلَيْتَ
أَوْ
تَصَدَّقْتَ
فَأَمْضَيْتَ
tükettiğinden, giyip eskittiğinden ve sadaka verip (âhirette karşılığını almak
üzere) önden gönderdiğinde başka sana ait olan bir şey var mı?“^[11]
Bencilliğin Bireysel ve Toplumsal Zararları: Bencillik hem bireysel hem de toplumsal açidan
büyük zararlara yol açabilecek tehlikeli bir hastalıktır. Nitekim sadece kendi
menfaatlerini düşünerek hareket etmek, kişiyi yalnızlığa iter. Bu da başta bunalım
olmak üzere bir dizi mânevî soruna yol açar. Böylece kendine iyilik
yaptığınızanneden bencil insan aslında kendi mutsuzluğunun sebebi olur. Bencil insanların toplum

içinde giderek oğalmaları ise bireylerin can, mal ve ırz güvenliğini tehlkiye sokar. Çünkü bencilce davranışlar insanlar arasında yardımlaşma, dayanışma ve iş birliğine engel olur; rekabet ve düşmanlık duygularını kö;ükler. Böyelce huzuru ve birliği ün den güne bozulan toplum, bölünmeye hazır ve dış saldırılara açik hâle gelir. Kendisinden başkasını düşünmeyen, bir arada bulunduğu herkesi ve her şeyi kendi yararına kullanan, her şeyi isteyen ama hiçbir şey vermeyen, açgözlü, cimri, tamahkâr ve bencil bireylerin bir arada huzurlu bir toplum oluşturması mümkün değildir. Ancak dünyayı ve içindeki nimetleri başka insanların paylaştığının farkına varan, kendi mutluluğunu hayatının yegâne amacı saymayan insanlar sağlıklı bir toplum oluşturabilirler. Dolayısıyla dinimiz bireyden topluma uzanan bir huzur ve denge ağı kurulabilmesi için bencilce davranışlardan uzak durulmasını istemiştir. Öyel ki çöde fazla suyu olduğu hâde bu suyu kendisine saklayarak susamış bir yolcudan esirgeyen kimse, kıyamet günü Allah'ın kendisine bakmayacağı, konuşmayacağı ve temize çikarmayacağı üç kişi minden biri sayılmıştır. Allah rızası için kendisinden bir şey istendiğinde vermeyen kişi, insanların en şerlisidir

görülmüş; kul, kardeşinin yardımında olduğunuça Allah'ın da onun yardımında olacağı belirtilmiştir. Bencillikten Kaçınmak: Sevgili Peygamberimiz insanları nefislerinin bencilliğinden sıyrılıp maddî ve mânevî anlamda yardımlaşmaya ve dayanışmaya çağırılmıştır. Bir sefer sırasında etrafına bakınan bir adam gören Hz. Peygamber, مَنْ كَانَ مَعَهُ فَضْلُ ظَهْرٍ فَلْيَعُدْ بِهِ عَلَى مَنْ لاَ ظَهْرَ لَهَ وَمَنْ كَانَ لَهُ فَضْلٌ مِنْ زَلَيَعُدْ بِهِ عَلَى مَنْ لاَ زَادَ لَهُ “Kimin yanında fazla binit varsa onu biniți olmayana versin. Kimin yanında fazla azık varsa onu azığı olmayana versin.” buyurmuş, [12] bir defasında da, إِذَا اسْتَشَارَ أَحَدُكُمْ أَخَاهُ فَلْيُشِرْ عَلَيْهِ “Biriniz (din) kardeşine daniştiği zaman, danişılan kimse ona (yararlı gördüğü) görüşünü belirtsin.”[13] diyerek her anlamda bencilliğin önüne geçmeye çalışmıştır. Mescitte iki rekât namaz kııldıktan sonra, اللَّهُمَّ ارْحَمْنِى

وَمُحَمَّدًا وَلاَ
تَرْحَمْ
مَعَنَا
أَحَدًا “Allah'ım bana ve
Muhammed'e rahmet et, ikimizden başkasına merhamet etme!” diye dua eden bir
bedevîye, لَقَدْ
تَحَجَّرْتَ
وَاسِعًا “Sen geniş olanı
(rahmeti) daraltın.”[14] diyen Allah Resûlü, bir gün de yapılması
helâl olmayan şeyleri sıralarken, لاَ
يَؤُمُّ
رَجُلٌ
قَوْمًا
فَيَخُصُّ
نَفْسَهُ
بِالدُّعَاءِ
دُونَهُمْ
فَإِنْ
فَعَلَ
فَقَدْ
خَانَهُمْ “... Bir
topluluğa imam olan kimse cemaati hariç tutarak sadece kendisi için dua etmesin.
Böyle yaptığı takdirde onlara ihanet etmiş olur.”[15] buyurmuştur. Bir
Müslüman'ın dua ederken dahi kendisiyle birlikte diğer insanları da
düşünmesi gerektiğine göre gerek malı ve eşyası gibi maddî varlığı,
gerekse aklı, tecrübesi, bilgisi ve sevgisi gibi mânevî varlığı konusunda da
bencillik yapmamalıdır. Kur'ân-ı Kerîm'de,
اِنَّ
الْاِنْسَانَ
خُلِقَ
هَلُوعًا
﴿19;﴾اِذَامَسّ
َهُالشَّرُّج
َزُوعًا﴿20;﴾وَ
اِذَامَسَّهُ
الْخَيْرُمَ
نُوعًا﴿21;﴾ “Şüphesiz
insan çok hırslı ve sabırsız olarak yaratılmıştır. Kendisine kötülük
dokunduğu zaman sızlanır. Ona bir hayır dokundduğunda da eli sıkıdır.”buyrulmaktadır.[16]
Kişinin doğasında var olan bu duygunun onu çepeçevre kuşatarak bir hastalık
boyutuna ulaşmasını engellemeye çalışan İslâm, bir yandan kişiyi bencilliğe sevk
edecek davranış ve tutumları yasaklıken bir yandan da insanı çevresindeki her şeyden bir
ölçüde sorumlu sosyal bir varlığa dönüştürmeyi hedefler.
Peygamber Efendimiz, مَثَلُ
الْمُؤْمِنِي
ينَ فِى
تَوَادِّهِمِ

18;

وَتَرَاحُمِهِمْ
وَتَعَاطُفِهِمْ مَثَلُ
الْجَسَدِ
إِذَا
اشْتَكَى
مِنْهُ
عُضْوٌ
تَدَاعَى
لَهُ سَائِرُ
الْجَسَدِ
بِالسَّهَرِ
وَالْحُمَّى
nbsp; “Muuml;minler, birbirlerini sevmede, birbirlerine merhamet ve şefkat
göstermede, tıpkı bir organı rahatsızlığında diğer organları da uykusuzluk ve
yüksek ateşle bu acayı paylaşan bir bedene benzer.”[17] sözüyle
Müslüman'ın vurdumduymaz olamayacağını ifade etmiş ve
لاَ حَتَّى
تَأْخُذُوا
عَلَى يَدَىِ
الظَّالِمِ
فَتَأْطِرُوهُ عَلَى
الْحَقِّ
أَطْرًا “Hayır, hayır! Zalimin
ellerini tutup onu hakka yöneltmedikçe olmaz!”[18] buyurmuştur. Kardeşinin
kötü bir davranışını görünce bir defa ikaz ettikten sonra onu kendi
hâline bırakın ve onunla samimiyyete devam eden ısrâiloğulları'nın,
kötülükten sakındırma görevini yerine getirmemeleri nedeniyle birbirlerine
benzeyip gittiklerini bildiren Allah Resûlü şu âyetleri okumuştur:
لُعِنَ
الَّذٖينَ
كَفَرُوا
مِنْ بَنٖٓي
اِسْرَٓائٖلَ عَلٰى
لِسَانِ
دَاوُ۫دَ
وَعٖيسَى
ابْنِ
مَرْيَمَؕ
ذٰلِكَ بِمَا
عَصَوْا
وَكَانُوا
يَعْتَدُونَ.
كَانُوا لَا

يَتَنَاهَوْنَ عَنْ
مُنْكَرٍ
فَعَلُوهُؕ
لَبِئْسَ مَا
كَانُوا
يَفْعَلُونَ
 “lsrâiloğulları'ndan inkâr edenler, Dâvûd ve Meryem oğlu İsa
diliyle Iânetlendi. Bu, onların isyan etmeleri ve hadlerini aşıyor olmalarından
ötürüydü. İşledikleri herhangi bir kötülükten birbirlerini
vazgeçirmeye çalışmazlardı. Yapmakta oldukları ne
kötüydü”[19] Bencillikten Kurtulmanın Yolları: Başkalarının iyiliğini ve
mutluluğunu istemek, karşılık beklemeden birine yardım etmek, bir başkası için kendi
menfaatlerinden vazgeçmek, kısapası özgeci bir karakter oluşturabilmek ancak
bencillikten sıyrılmakla mümkündür. Bunun için insanlarla ilişkilerde
muhatabı anlayarak, onun ihtiyaççlarını da gözterek hareket etmek, “Onun
yerinde ben olsam ne yapardım? Ne hissederdim?” diye düşünerek empati
kurmak gereklidir. İnsanın yapısında var olan bencilce duygular ancak bu şekilde dizginlenebilir.
Bencilliğinden sıyrılan insan, bunu fiillerine de yansıtır. Topluma yararlı olmak için karşılık
beklemeden çalışır; sadece diğer insanlar için değil, hayvanıyla, bitkisiyle
bütün kânat için fedakârlik yapar. Herhangi bir davranışta
bulunacağı zaman bundan başkalarının zarar görüp görmeyeceğini
düşünerek adım atar. İnsanın hatadan arınmış olamayacağını bilerek
hoşgörüyle hareket eder ve kâmil insan olmak için çabalar.
Dünya hayatı elbet bir gün bitecektir; dolayısıyla sahip olduğu hiçbir şey
sonsuza kadar insana ait değildir. Son nefesini verdiğinde beraberinde sadece yaptığı iyilikleri,
yardım ve fedakârlikleri götürebilecek olan insanoğlu,
اِنَّمَا
نُطْعِمُكُمْ
ْ لِوَجْهِ
اللّٰهِ لَا
نُريدُمِنْكُمْ
ُمْجَزَاءًوَل
َاشُكُورًا
“Biz size sırf Allah rızası için yediriyoruz. Sizden bir karşılık ve bir
teşekkür beklemiyorum.”[20] diyenihlâslı kollar arasına girmek için
çabalamalı değil midir? Zira yalnızca Allah'ın hoşnutluğunu ve sevgisini kazanma arzusuyla
elindeki nimetleri çevresindekilerle paylaşan bir insanın hatırlında hep,
وَكُنْ
قَنِعًا
تَكُنْ
أَشْكَرَ
النَّاسِ
وَأَحِبَّ
لِلنَّاسِ
مَا تُحِبُّ
لِنَفْسِكَ
تَكُنْ

مُؤْمِنًا
”Kanaatâr ol, o zaman insanların (Allah'a) en çok şükredeni olursun.
Kendin için istedigin şeyi insanlar için de iste, o zaman mümin olursun.”
[\[21\]](#) şeklindeki nebevî öğüt vardır. Hadislerle
İslâm Cilt 3 Sayfa 525 Diyanet İşleri Başkanlığı
 [\[1\]](#)Kasas, 28/76. [\[2\]](#)Kasas, 28/77. [\[3\]](#)Kasas, 28/78. [\[4\]](#)ibn
Ebû Seybe, Musannef, Fedâil, 4 [\[5\]](#)Nisâ, 4/128. [\[6\]](#)
Nesâî, &lcirc;mân, 19. [\[7\]](#)İsrâ, 17/37. [\[8\]](#)Buhârî,
Edeb, 61. [\[9\]](#)Âl-i &Imrân, 3/92. [\[10\]](#)Ebû &Dâvûd,
Cihâd, 21 [\[11\]](#)Müslim, Zühd, 3. [\[12\]](#)Müslim, Lukata, 18. [\[13\]](#)ibn
&Mâce, Edeb, 37. [\[14\]](#)Ebû &Dâvûd, Tahâret, 136. [\[15\]](#)
Ebû &Dâvûd, Tahâret, 43. [\[16\]](#)Meâric, 70/19-21. [\[17\]](#)
Müslim, Birr, 66. [\[18\]](#)Tirmizî, Tefsîru’l-Kur’ân, 5.
[\[19\]](#)Mâide, 5/78-79 [\[20\]](#)İnsân, 76/9. [\[21\]](#)ibn &Mâce, Zühd,
24.

[islam ve Hayat,Güncel Vaaz ve Hutbeler](#)